

Exodus

Lekció: 1Kor. 1.18-31

Textus: 2Móz. 2.

2004. szept. 26.

Gazdagrét

Hogyan munkálja Isten népe szabadulását?

A nép, amellyel Isten szövetséget kötött, elnyomásban él Egyiptom földjén. Az élő Isten népe azt a fáraót szolgálja a kényszerszermunka embertelen körülményei között, aki halálos ítéletet mondott minden héber fiúgyermek felett. Két bába hisz, hitéből fakadóan tiltakozik, de ne gondoljuk, hogy hosszú évtizedeken át minden kisfiút sikerül megmenteniük a pusztulástól. Isten nem ezt az életet ígerte népének. Izraelt nem rabszolgaságra hívta el, hanem ennek éppen az ellenkezőjét ígerte Ábrahámnak a vele kötött szövetségben. Azt mondta neki az Úr, hogy nagy néppé teszi, földet ad nekik, valamint megáldja őket, és áldás lesznek a föld valamennyi nemzetsége részére. De mintha elfelejtette volna ezeket az ígéreteket...

A ma olvasott rész Mózeset mutatja be az olvasónak. Mi pedig tudjuk, hogy Mózes lesz a szabadító, aki által Isten kihozza Izraelt Egyiptomból. Néhány perc alatt tovább olvasunk néhány fejezetet, és minden világossá lesz. Tudjuk, hogy miközben Mózes születéséről, felnevelkedéséről, Egyiptomból való meneküléséről majd Cippórával való házasságáról olvasunk, Isten cselekszik. Felkészíti azt, akit majd felhasznál népe szabadulásában. De éppen ezért, mert néhány perc alatt végigolvassuk e fejezeteket, valamint mert ismerjük a történet végét, nem érezzük át annak az időszaknak a feszültségét, amelyet az olvasott rész felölel. Nem gondolunk bele, hogy évtizedek telnek el és látszólag nem történik semmi... Nem nézünk szembe azzal, hogyan munkálkodik Isten, nem értjük meg csodálatosan bölcs útjait, nem nyerünk útmutatást saját kérdéseinkre nézve. Próbáljuk magunkat úgy beleképzelni a történetbe, hogy nem ismerjük a folytatást! Évek, évtizedek telnek el. Vajon mikor és hogyan cselekszik Isten? Be fog-e avatkozni az övéi oldalán? Hogyan hozza el a várva várt szabadulást? Milyen eszközöket használ? Mi indítja őt cselekvésre? Hogyan készíti elő a nagy szabadulást? Ezekre a kérdésekre keressük a választ.

I. Az elnyomástól a kiáltásig

Izrael élete egyre keserűbb. Rabszolgamunkára kényszerítik őket kegyetlen körülmények között. Gyermekükre halál vár. Két bába polgári engedetlenségén, valamint egy gyermek csodálatos megmenekülésén túl semmiről nem olvasunk. Egy sorsába beletörődött, megtört nép áll előttünk, akinek semmi ereje, lehetősége, reménysége nincs már. Nincsenek álmaik a szabad életről, nem gyűlnek össze, hogy összeesküvést szőjenek, nem küldenek követeket a királyhoz, hogy könnyítsen terhükön. Élik a rabszolgák monoton, csak a jelenre korlátozódó, szürke életét. Némán robotolnak, és talán maguk is elhiszik, hogy nekik ez jár, megérdemelték sorukat, valóban alacsonyabbrendűek, mint az egyiptomiak. Évtizedek telnek el, hiszen a vízből kihúzott gyermek felnő a fáraó udvarában, majd menekülésre kényszerül, végül új otthonában megházasodik és fiat nemz. Látszólag minden változatlan.

„Közben hosszú idő telt el, és meghalt Egyiptom királya.” Valami történik, valami változik, valami megmozdul. Fontosabb azonban a királyváltásnál az, ami a rabszolgákban zajlik: „*Izrael fiai pedig sóhajtoztak a szolgaság miatt, kiáltottak, és a szolgaság miatt való jajgatásuk feljutott Istenhez.*” A „sóhajtozás” az elviselhetetlenség kifejezése. Gyász, pusztulás, halál alatti nyögés. Ugyanakkor kiáltottak is, valamint jajgattak. Ezek a kifejezések az Ószövetségben, különösen a zsoltárokból, visszatérően a nyomorúságba jutott ember imádságára vonatkoznak. A nép, amely eddig csöndben volt, élőhalottként némán végezte a dolgát, megszólal. Megszólal, felkiált, és kiáltását Istenéhez intézi. Ebben a kiáltásban, amely abból fakad, hogy így már nem mehetnek a dolgok, reménység rejlik. Amikor Istent szólítják meg, változást várnak. Eddig némák voltak, most

itt vannak Isten előtt, elviselhetetlen terhekkkel megterhelve kiáltanak, és kiáltásukban, jajgatásukban reménységet fogalmaznak meg. Hallgassuk meg, hogyan imádkozik a zsoltáros!

*„Hallgasd meg imádságomat, Uram, figyelj segélykiáltásomra!
Könnyeim láttán ne légy néma, mert jövevény vagyok nálad,
zsellér, mint minden őszám.” (Zsolt. 39.12)*

*„Hallgasd meg Uram kiáltásomat, jusson hozzád kiáltásom!
Ne rejtse el előlem orcádat, ha szorult helyzetben vagyok!
Fordítsd felém füledet, ha kiáltok, siess hallgass meg engem.” (Zsolt.102.2.)*

Ez utóbbi zsoltár *„a nyomorult imádsága, amikor elcsügged, és kiönti panaszát az Úr előtt.”* (Zsolt.102.1) Míg ezekben a zsoltároknak az imádkozó azt kéri, hogy Isten hallgassa meg kiáltását, addig a 40. zsoltár így dicséri Istent: *„Várva vártam az Urat, és ő lehajolt hozzám, meghallotta kiáltásomat.”* (v.2)

Izrael fiai tehát kiáltanak, jajgatnak, szólnak és nem némák többé. Szoktunk-e mi így imádkozni? Nem némultál-e el Isten iránt, keserűen beletörődve a „status quo”-ba? Nem panaszkodsz-e tízszer, százszor, ezerszer annyit szomszédodnak, családtagoknak, barátoknak – mint amennyit elpanaszolsz Istennek? És hogy mi köze ennek Isten munkájához? Mi a jelentősége annak, hogy ez az addig némán robotoló nép Istenhez kiáltott? Egy teológus a következőt mondta *„Ha nem lett volna kiáltás, nem lett volna kivonulás sem.”* (W. Brueggemann) A zsoltárok is annak bizonyosságát erősítik meg, hogy Isten gyakran a kitartó, a menny kapuin „dörömbölő”, a szívből kiáltó imádságok után cselekszik.

„Isten meghallotta panaszkodásukat, és visszaemlékezett az Ábrahámmal, Izsákkal és Jákóbbal kötött szövetségre. Rátekintett Isten Izrael fiaira, és gondja volt rájuk Istennek.” Amint a zsoltároknak, itt is azt látjuk, hogy Isten válaszol. Figyeljük meg, hogy a második fejezetben ezen sorok előtt (amelyek a fejezet legvégén olvashatók), nem esik szó Istenről. Amint viszont kiált a nép, az feljut Istenhez, és Isten meghallotta őket, Isten visszaemlékezett a szövetségre, Isten rátekintett Izrael fiaira, valamint Isten ismerte őket (eredeti szöveg szerint). Isten, Isten, Isten, Isten – halljuk a szövegben egymásután, amivel a szentíró hangsúlyozza, hogy micsoda szerepe van annak a kiáltásnak, a panasznak, ami igenis feljutott hozzá. A négy ige (meghallotta, visszaemlékezett, rátekintett, ismert) összefoglalja, hogyan változott meg Izrael fiainak helyzete. Nem mintha Isten nem hallotta volna korábban sóhajtásaikat, de most meghallotta, azaz kész beavatkozni, eljött az idő. Nem mintha Isten elfejtette volna a szövetséget; amikor visszaemlékezésről olvasunk, mindig szabadulás készül (Gen. 6.5, 8.1). Isten látja, ismeri népét, közösséget vállal nyomorult állapotával, jelen van és szabadulást készít. Sokáig úgy tűnt, hogy megfeledkezett róluk, a szövetségről, nem hallja, nem ismeri már őket, ezt tűnik megerősíteni az évtizedeken keresztül tartó elnyomás, de nem így van. Isten hall, emlékszik, lát és ismer. Megváltozott a helyzet, megérett az idő arra, hogy újat hozzon. Isten cselekvésre készül.

II. Látszólag jelentéktelen véletlenektől – Isten bölcsen kiértelt tervéig

Hogyan munkálkodik hát Isten? A fentiek fényében fordítsuk figyelmünket Mózes történetéhez, és továbbra is próbáljunk elvonatkoztatni attól, hogy ismerjük a történet végét, tudjuk, hogyan lesz Mózes Isten eszköze a szabadulásban.

Miközben, feltehetőleg, fiú gyermekek sokasága veszik el a Nílusban, egy gyermek megmenekül. De vajon mit számít egy gyermek egy birodalommal szemben? A családján kívül kinek vigasztalás, hogy a „vízből kihúzott” él? Mózes lehet szerencsésnek nevezni, hiszen még a fáraó udvarába is bekerül, de hol van itt a szabadítás? Ő nem kell, hogy kényszermunkát végezzen, remek tanítatásban van része, a legbölcsebb tanárok veszik körül, jó dolga van – de hol van itt

Isten? Hol készül a szabadítás? Olyan valószínűtlen, ha valaki csak erre a történetre néz, hogy mindez nem véletlenek sorozata, hanem a szabadító Isten tudatos munkája. Ha valaki halja Mózes történetét a rabszolga nép tagjai közül, nemcsak annyit mond, hogy ugyan, mit számít mindannyiunkra nézve annak a kiváltságosnak a sora?

A történet folytatása hasonlóan valószínűtlen, ha Isten népének szabadulását tartjuk a szemeink előtt. A felnőtt Mózes, aki népével azonosul, megöl egy egyiptomi férfit. Másnap nemcsak az derül ki, hogy az eset kitudódott, hanem az is, hogy saját népe tagjai sem fogadják el őt: „*Ki tett téged előljáróvá és bíróvá közöttünk?*” Mózesnek menekülnie kell, mert a fáraó halálra keresteti, népe pedig nem áll mellé. Senkihez sem tartozik, sem nem egyiptomi, sem nem igazán héber, nincs otthona. Így jut el Midján földjére, ahol megint a gyengék mellé áll: Midján papjának leányait megvédi a pásztoroktól. Itt hamarosan befogadják, otthonra talál, feleséget vesz és fia születik (Vegyük észre a 20. valamint 21-21. versek közötti hirtelen átmenetet; Mózes nagyon gyorsan otthonra talált!). Miért hagyná el újra ezt a helyet, az első igazi otthon?

És mégis, Isten láthatatlan munkája megállíthatatlanul folyik ezekben az – Izrael szabadulására nézve – valószínűtlen eseményekben, ezek alatt a hosszú, elnyomással teli, néma robottal terhes évtizedek alatt. Isten különös módon cselekszik. A szöveg itt is tele van iróniával.

A fáraó rendelete szerint a Nílus fogja elnyelni a pusztulásra ítélt fiúgyermeket, Mózes számára a Nílus a menekülés helye. Mózes édesanyja enged a fáraó rendelkezésének, csak kicsit áértelmezi azt: a csecsemő a Nílusba kerül, ott biztos nem keresnének a fáraó emberei rejtegetett gyermekeket. A fáraó saját családjának egyik tagja lesz az, aki aláássa a hatalmas birodalom biztonságát azáltal, hogy a későbbi szabadítót veszi a király udvarába. A királyi hercegnő egy egyszerű héber gyerek lány tanácsára cselekszik, amelynek következtében Mózes anyja a fáraó pénzéért teszi azt, amit legjobban szeretne tenni: szoptatja gyermekét. Mózes a fáraó udvarában kapja meg azt az oktatást, felkészülést, amely későbbi feladatához elengedhetetlen. Végül a fáraó olyan nevet ad a fiúnak, amely név előre vetíti azt, amit Mózes fog tenni a Vörös-tengeren keresztül menekülő néppel: „*A vízből húztam ki.*”

Miről beszél ez az isteni ironia? Hogyan munkálkodik Isten? „...*azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében bolondok, hogy megszégyenítse a bölcséket, és azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében erőtlének, hogy megszégyenítse az erőseket, és azokat választotta ki, akik a világ szemében nem előkelők, sőt lenézettek; és a semmiket, hogy semmivé tegye a valamiket...*” (1Kor.1.27-29) Isten a gyengét, a kicsinyt, a megvetettet választja ki és használja fel. Egy asszony, aki rejtegeti a gyermekét, majd kreatív megoldást talál, egy kislány, akinek elég lélekjelenléte van, amikor az események nem a tervek szerint haladnak, egy szurokkal bekent gyékénykosár a Nílus parti nádasban, egy héber fiatalember a fáraó udvarában, két konfliktus, ami éppen Mózes szeme előtt történik, letelepedett élet Midjánban, a pusztában, ahol majd népét fogja vezetni... Látszólag eseménytelenül telnek a rabszolgaság évei, valójában Isten apró lépésekkel bölcsen érleli meg terveit, és készíti elő szövetséges népe szabadulását.

Egy otthonát kényszerből elhagyó állapotos anya akiről mindenfélét sutyorognak, egy éjszaka, amikor nincs hol megszállni, egy gyermek a bölcsőben teljesen kiszolgáltatva e világ minden erőinek, fiúgyermek halála Betlehemben, menekülés Egyiptomba... Valószínűtlen események, ha arra gondolunk, Isten a világ szabadulását munkálja Jézusban. Olyan láthatatlan, olyan törékeny, olyan esetlegesnek tűnő, olyan lassú. De Isten mégis, így módon, megállíthatatlanul munkálkodik; már akkor, mielőtt nyomorúságodban felkiáltottál volna hozzá, még mielőtt bármit is látnál, értenél, felfognál belőle. Mert ő meghallgat, emlékszik a velünk kötött szövetségre, ránktekint és ismer minket. Legyen ebben életünk teljes békessége és bizonyossága, akár a némaság, akár a kiáltás, akár a szabadulás utáni örömben élünk! Ámen!